

HÍREK

„Nemzeti Múzeumi terveink“ címen BISZTRAY GYULA a *Köznevelés* 1945. évi 7. számában cikket írt az intézmény munkaprogramjáról. Ebben az Országos Széchényi Könyvtárral kapcsolatos tervekről a következőkben tájékoztat:

„A Széchényi Könyvtár egyszerre négy kiadványsorozattal folytatja nagymultú adatközlő és feldolgozó munkásságát, amely eddig is kizárólag csak az anyagi eszközök elégtelensége miatt haladt a kívánatosnál lassúbb ütemben.

A „Bibliográfiai Kiadványok“ sorában GULYÁS PÁL tovább folytatja „Magyar Írók élete és munkái“ című hézagpótló bio-bibliográfiáját, melyből eddig hat kötet jelent meg. Mivel a további kötetek is csaknem sajtókész állapotban vannak, a kitűnő könyvtártudós évenként két kötet sajtó alá rendezését is vállalja.

„Magyarország évi könyvészeté“ből eddig szintén hat kötet jelent meg, az 1936—1941. évek magyar könyvtermelését foglalván össze. A folytatást ugyancsak DROSZT OLGÁTÓL várjuk, akinek eddigi feldolgozásai — mondhatni — mintaszerűek. A Széchényi Könyvtár mai lelkes, fiatal könyvtárosgárdáját ismerve, pusztán pénzkérdés, hogy végre az 1712—1935. évi bibliográfiák is újra felvétessenek, mert a multbeli feldolgozások (PETRIK—KISZINGSTEIN bibliográfiái) nagyobb évkörök szerint foglalták össze az anyagot ábécé rendben; márpedig a tudományos kutatót csak az egyes évek könyvtermése érdekli, nem pedig az, hogy pl. 1848-tól a kiegészítés hány E, vagy I, vagy P betűvel kezdődő szerző könyve látott napvilágot Magyarországon.

Ebben a könyvsorozatban jelennek meg azután az egyes évek vagy évkörök szaktudományos bibliográfiái (pl. KOZOCSA SÁNDOR irodalomtörténeti repertórium, továbbá nyelvészeti, kémiai, fizikai stb. bibliográfiák), itt folytatja DEZSÉNYI BÉLA kitűnő sajtótörténeti repertóriumait és tanulmányait, VARJAS BÉLA a régi magyar nyomtatványok tudományos lajstromát stb.

A „Könyvtörténeti Kiadványok“ sorozatában RADÓ POLIKÁRP bencés tanárnak az egyházirodalmi könyvészet körébe vágó két repertóriumát vár kiadásra. a „Facsimile Kiadványok“ között a Széchényi Könyvtár a művészi szempontból értékes kódexeket, a legfontosabb nyelvemlékeket, unikumokat és régi nyomtatványokat készül megjelentetni.

Az irodalmárok és a nagyközönség bizonyára a „Történelmi és Irodalmi Forráskiadványok“-at várják s fogadják majd a legnagyobb érdeklődéssel. Ebben a vállalatban végre hozzá akarunk fogni a Széchényi Könyvtár (s akár más könyvtárak vagy magánosok) tulajdo-

nában levő kéziratok irodalmi emlékek (levelek, naplók, töredékek, ritkaságok stb.) lehetőleg teljes kritikai kiadásához. Már eddig is igen tekintélyes kézirati anyag van kiadásra előkészítve, úgymint: „Justh Zsigmond levelezése a francia irodalom nagyjaival“, „Salamon Ferenc levelezése“, „A XIX. századvég levelestára“ (VAJDA, REVICZKY, KOMJÁTHY, JUSTH ZSIGMOND, TOLNAI LAJOS stb. levelei igen nagy mennyiségben még ma is kiadatlanul őriztetnek a Széchényi Könyvtár irattárában); „Az 1848 utáni emigráció levelestára“ (mely főleg PULSZKY FERENC rendkívül gazdag levelezése körül csoportosul), végül „Kuruckori levelestár“: a kuruc és labanc katonák és politikusok gazdag levélváltása, mely már csak azért is sok meglepetést és érdekességet tartogat, mert még semmiféle ehhez hasonló kiadvánnyal nem rendelkezünk.“

BISZTRAY nem titkolja, hogy a tervek megvalósítása ma is anyagiakon múlik, de reméli, hogy az illetékeseknek a jövőben megértőbb pénzügyi politikája lehetővé teszi majd, „hogy a fegyverzaj elcsitulásával szóhoz (magyarán: pénzhez, papiroshoz s munkadíjakhoz) jussanak végre a Muzsák!“

A Lederer Rudolf-féle zenetörténeti és zeneelméleti könyvtár nagyrészt az Országos Széchényi Könyvtár vásárolta meg, hogy a Budapest ostroma következtében tetemes károkat szenvedett zenei gyűjteményét kiegészítse és az ahhoz tartozó segédkönyvtár hiányait pótolja.

Országos Gyűjteményügyi Bizottság felállítását rendelte el a 4450/1945. M. E. számú kormányrendelet. A Bizottság feladata, hogy a nemzet szempontjából jelentős és veszélyeztetett magángyűjtemények (könyvtárak, levéltárak, műtárgyak) biztonságáról gondoskodjék. A Bizottság, melynek elnöke MIHALIK SÁNDOR az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum igazgatója, tagjai KOSSÁNYI BÉLA országos főlevéltárnok, VARGHA LÁSZLÓ közgyűjteményügyi előadó és VARJAS BÉLA múzeumi könyvtárnok, jegyzője pedig FÜGEDI ERIK áll. gimnáziumi r. tanár, 1945. szeptemberében kezdte meg működését. Végzi s részben már befejezte a szükséges adatgyűjtést a magánkézben levő országos jelentőségű könyv-, oklevél-anyag, valamint műtárgyak tekintetében, ideértve azok jelenlegi állapotáról való tájékozódást is. Megindította az ország egész területén a biztonsági munkálatokat s e végből a vallás- és közoktatásügyi minisztérium jóváhagyásával vidéki, körzeti bizottságokat alakított, amelyek a mentési munkálatokat az Országos Bizottság legfőbb irányítása mellett folytatják. A Bizottság működését a közlekedési nehézségek és a szállító eszközök hiánya súlyosan érinti s ezért — noha már eddig is jelentékeny anyagot sikerült megmentenie a további pusztulástól — a mentési munkálatok mégsem folyhatnak olyan ütemben, amint az kívánatos volna.

Ernyei József nyugalmazott múzeumi igazgató elhalálózásával a tudós gyűjtő hagyatékából igen értékes, főképp XVI—XVIII. századi kéziratgyűjtemény került az Országos Széchényi Könyvtár birtokába. E kézirati hagyaték részletesebb ismertetésére folyóiratunk hasábjain még alkalomadtán visszatérünk.

Könyvtárközi Bizottság kezdte meg működését HAJDÚ HENRIK, a Fővárosi Könyvtár igazgatójának kezdeményezésére. Ennek az önkéntes tömörülésnek célja, hogy a fővárosban székelő könyvtárak az őket közösen érdeklő kérdésekben egymással együttműködve járjanak el, s közösen alakítsák ki problémáikban a megfelelő eljárás elveit. Ma természetesen a legégetőbb problémák: az egyes könyvtárak anyagának mentől biztonságosabb konzerválása, azaz az ablakhianyó pótlása, valamint a hivatali, olvasó és kutató helyiségek fűtésének megoldása. Mindenik feladatnál szinte leküzdhetetlen akadályokkal kell megküzdenie az egyes könyvtárak vezetőségének. Csak hálások lehetnek a különböző könyvtárak, hogy a Fővárosi Könyvtár kieszközölte a nehézségek leküzdésében Budapest székesfőváros illetékes hatóságainak legmesszebbmenő támogatását. A kéthetenként tartott bizottsági üléseken sikerült, az egyes könyvtár-típusok rendeltetésének és szempontjainak figyelembe vételével, a könyvkölcsönzés mai kérdéseiben is közös elvi megállapodásra jutni. Szőnyegen van a könyvtárak duplumainak közérdekű, illetőleg tudományos hasznosítása tekintetében a közösen követendő eljárás mód kidolgozása, valamint hiányzó bibliográfiáink elkészítésének tervezete s az idevágó munkálatok mielőbbi megindításának kérdése. A Könyvtárközi Bizottság a pillanatnyilag megoldandó feladatok elvégzésénél azonban jóval messzebbre tekint s előfutárja kíván lenni egy a „Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületé”-hez hasonló szakmabeli egyesülésnek s egy ilyen szervezet életre hívására — amint azt a körülmények megengedik — javaslatot is óhajt tenni.

Bisztray Gyula miniszteri tanácsost, a Magyar Könyvszemle szerkesztő bizottságának tagját a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem bölcsészettudományi karán újonnan szervezett harmadik magyar irodalomtörténeti tanszékre a kar meghívása folytán egyetemi nyilvános rendes tanárrá nevezték ki.

Berkovits Ilona I. o. műemléki őr, a Magyar Könyvszemle munkatársa a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem bölcsészettudományi karán a „Miniaturafestészet” című tárgykörből egyetemi magántanári képesítést nyert.

A Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Sajtótudományi Intézete 1945. október 1-én HAJNAL ISTVÁN dékánnak, ZSEDÉNYI BÉLA az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökének és TASS TIVADAR egyetemi tanárnak, a Sajtótudományi Intézet igazgatójának előadásaival kezdte meg a Tudományegyetem bölcsészeti karán működését. Székeskörű tantervéből eddig már számos kitűnő előadás hangzott el a könyvtudomány, könyvtörténet, könyvkiadás, nyomdászat, sajtótudomány, sajtótörténet, színháztörténet, dramaturgia, szinikritika, rádió, stb. köréből. A közismert szakelőadók sorából (BENEDEK ANDRÁS, BRÓDY LÁSZLÓ, DESSEWFFY GYULA, FAUST IMRE, KÁRPÁTI AURÉL, KUNSZERI GYULA, SCHÖFFLIN GYULA, SZÜCS LÁSZLÓ, TAMÁSI ÁRON, TIRY LÁSZLÓ, TRÓCSÁNYI ZOLTÁN, stb.) kiemelkednek a külföldi vendégelőadók: ARTHUR WHITNEY a Brit Politikai Kirendeltség sajtóattaséjának és O. W. RIEGEL amerikai kultúrattaséjának nevei.

WHITNEY okt. 22-én *Angol sajtó a háború alatt* címmel tartotta magyarnyelvű előadását. Rámutatott arra, hogy a közelmúlt világháborúja a nehézségek ellenére sem jelentett túlságos korlátozást és csökkentést a folyóiratok és lapok életében. Valamennyi továbbra is az eredetileg meghirdetett időpontban jelent meg. A papírhíányt természetesen az angol lapok is megérezték és kisebb terjedelemben, alacsonyabb példányszámban jelentek meg. Különösen érezhető volt ez a tudományos folyóiratoknál. A reklámhírszolgálat is $\frac{1}{4}$ -re csökkent.

A cenzúra egy esetben sem korlátozta a lapokat. Miként minden hadviselő államban, Angliában sem hozhatott a sajtó az angol állam érdekeit, a háború eredményes kimenetelét veszélyeztető cikkeket. A lapcenzúra nem volt azonban kötelező. A kormány csak a legkritikább esetben élt lapbetiltó hatalmával; legfeljebb büntetést szabott ki a „veszedelmes” cikkért. A lapoknak a közállapotok bírálatától sem kellett tartózkodniuk.

A cenzúra szempontjából a képek, illusztrációk sorsa ugyanaz volt, mint a szövegeké.

A hivatalos tájékoztatást a lapok az információs minisztériumtól kapták. A hadi eseményekről a háborúban katonai egyenruhában résztvevő haditudósítók tájékoztatták a lapokat.

A londoni sajtónegyed igen sokat szenvedett az ellenséges légitámadásoktól. Nagyon sok szerkesztőség, kiadóhivatal, nyomda ment tönkre. Lapjaik mégis megjelentek, mert ilyenkor az épségben maradt szerkesztőségek, nyomdák siettek segítségükre anyaggal, munkahellyel. Ezt nem csupán az együvértartozás szelleme sugallta, háborús érdekből is tették, az elszenvedett károk leplezésére, az ellenség félrevezetésére.

Az angol lapok — pl. a *Times* is — mikrofotóformában, repülőszolgálattal külföldre, az ellenséges országokba is eljutottak, hogy továbbra is megfeleljenek feladatuknak: tudósításaikkal fenntartsák a kapcsolatot a Brit Birodalom és barátai között.

O. W. RIEGEL okt. 24-én *Amerikai újságíróképzés* címen tartott angolnyelvű előadást az Intézetben. Riegel a sajtószabadság kérdéséből indult ki. Az amerikai demokrácia szerinte a sajtószabadságot a szószoros értelemben vette.

Ennek következményeképpen mindenki, aki elegendő tőkével rendelkezett, a nélkül, hogy megfelelő képzettség és képesség birtokában lett volna, lapot alapított. Így indult el a rosszabbnál-rosszabb lapoknak valószínűs áradata, ami természetesen az amerikai sajtó színvonalának állandó süllyedését eredményezte. Ennek a nem sok erkölcsi, de annál több anyagi hasznothajtó folyamatnak akartak az újságíró főiskolák megszerzésével gátat vetni.

A sajtófőiskolák együttműködtek az egyetemekkel. Tanulmányi idejük szintén négy évre terjed, tananyaguk többek között sajtótudomány, sajtótörténet, sajtójog, szociálpolitika, gazdaságtudomány, történettudomány, gyakorlati újságírás, reklámtudomány stb. Három évvel ezelőtt 32 újságírófőiskolát tartottak nyilván Amerikában. Számuk azóta emelkedett.

A nagy amerikai lapok legszívesebben olyan újságírókat alkalmaznak, akik valamelyik sajtófőiskolát elvégezték. Az amerikai újságírószellem azonban nem zárja ki azokat sem köréből, akik e főiskola elvégzése nélkül megütik a kívánt mértéket. (Sz. P.)

Franciaországban a felszabadulás óta a régiek mellett sok új napi- és hetilap, valamint folyóirat jelenik meg. A régiek közül egyesek újra keresztelve, mások csak új köntösben látnak napvilágot. Akiket érdekel a francia időszaki sajtó mai állása, azokat az alábbiakban tájékoztatjuk. A hagyományos *Le Figaro*, *L'Aube*, *Le Populaire*, *L'Humanité*, *L'Époque* című lapok mellett *France-libre*, *Libre Soir*, *Le Parisien-libre*, *Libres*, *Le Monde*, *Ce Soir*, *La Nation*, *Liberation*, *France-Soir*, *Midi Cité-Soir*, *Franc-tireur* című új lapok jelennek meg. Az irodalmi érdeklődésű hetilapok közül a *Les Nouvelles Littéraires* régi alakjában él tovább. Ezenkívül meg kell említenünk még a *Temps présent*, *Les Lettres Françaises*, *Les Étoiles* (női hetilap), *Carrefour*, *Mondes*, *Action*, *Ici Paris*, *Clartés*, *Dimanche Paysage* címűeket; a gazdaságiak közül pedig a *La Semaine économique*-ot és a *La Tribune économique*-ot. A havonként megjelenő folyóiratok közül ki kell emelnünk az ALBIN MICHEL kiadásában megjelenő *La Nef*-et, továbbá a *Renaissance*, *Les Cahiers du Sud*, *La République Française* címűt. Ez utóbbinak newyorki kiadása is van. A *Cahiers de la Nouvelle* pedig orosz munkatársakkal dolgozik. (G. A.)